Taittirīya-Brāhmaṇa
Book 2, Chapter 3

Edited by Subramania Sarma, Chennai

Final proofread version, 1st April 2005

[[2-3-1-1]]

ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति।

किं च॒तु॑र्हो॑तृणां चतुर्हो॑तृ॒त्व॑मिति॑।

य॒द्दे॒वेषु॒ च॑तु॒र्धा॑ होता॑रः।

ते॒न च॒तु॑र्हो॑तारः।

तस्मा॒च्चतु॑र्हो॑तार उच्यन्ते।

तच्च॒तु॑र्हो॑तृणां चतुर्हो॑तृ॒त्वम्।

सोमो॒ वै च॒तु॑र्हो॑ता।

अ॒ग्निः प॒ञ्च॑होता।

धा॒ता षड्ढो॑ता।

इन्द्रः॑ स॒प्तहो॑ता॥ १॥

[[2-3-1-2]]

प्र॒जाप॑ति॒र्दश॑होता।

य ए॒वं च॒तु॑र्हो॑तृणा॒मृद्धिं॒ वेद॑।

ऋ॒ध्नोत्ये॒व।

य ए॑षामे॒वं ब॒न्धुतां॒ वेद॑।

बन्धु॑मान्भवति।

य ए॑षामे॒वं क्लृप्तिं॒ वेद॑।

कल्प॑तेऽस्मै।

य ए॑षामे॒वमा॒यत॑नं॒ वेद॑।

आ॒यत॑नवान्भवति।

य ए॑षामे॒वं प्र॑ति॒ष्ठां वेद॑॥ २॥

[[2-3-1-3]]

प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति।

ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति।

दश॑होता॒ चतु॑र्होता।

पञ्च॑होता॒ षड्ढो॑ता स॒प्तहो॑ता।

अथ॒ कस्मा॒च्चतु॑र्होतार उच्यन्त॒ इति॑।

इन्द्रो॒ वै चतु॑र्होता।

इन्द्र॒ः खलु॒ वै श्रेष्ठो॑ दे॒वता॑नामुप॒देश॑नात्।

य ए॒वमिन्द्र॒ꣳ॒ श्रेष्ठं॑ दे॒वता॑नामुप॒देश॑ना॒द्वेद॑।

वसि॑ष्ठः समा॒नानां᳚ भवति।

तस्मा॒च्छ्रेष्ठ॑मा॒यन्तं॑ प्र॒थमे॒नैवानु॑बुध्यन्ते।

अ॒यमाग॑न्।

अ॒यमवा॑सा॒दिति॑।

की॒र्तिर॑स्य॒ पूर्वा॑ऽऽग॑च्छति ज॒नता॑माय॒तः।

अथो॑ एनं प्र॒थमे॒नैवानु॑बुध्यन्ते।

अ॒यमाग॑न्।

अ॒यमवा॑सा॒दिति॑॥ ३॥

स॒प्तहो॑ता प्रति॒ष्ठां वेद॑ बुध्यन्ते॒ षट्च॑॥ १॥

[[2-3-2-1]]

दक्षि॑णां प्रतिग्रही॒ष्यन्त्स॒प्तद॑श॒कृत्वोऽपा᳚न्यात्।

आ॒त्मान॑मे॒व समि॑न्धे।

तेज॑से वी॒र्या॑य।

अथो᳚ प्र॒जाप॑तिरे॒वैनां᳚ भू॒त्वा प्रति॑गृह्णाति।

आ॒त्मनोऽना᳚र्त्यै।

यद्ये॑न॒मार्त्वि॑ज्याद्वृ॒तꣳ सन्तं॑ नि॒र्हरे॑रन्।

आग्नी᳚ध्रे जुहुया॒द्दश॑होतारम्।

च॒तु॒र्गृ॒ही॒तेनाज्ये॑न।

पु॒रस्ता᳚त्प्र॒त्यङ्तिष्ठ॑न्।

प्र॒ति॒लो॒मं वि॒ग्राह᳚म्॥ १॥

[[2-3-2-2]]

प्रा॒णाने॒वास्योप॑दासयति।

यद्येनं पुनरुपशिक्षेयुः।
आग्नीध्र एव जुहुयाद्दशहोतारम्।
चतुर्गृहीतेनाज्येन।
पश्चात्प्राङासीनः।
अनुलोममविग्राहम्।
प्राणानेवास्मै कल्पयति।
प्रायश्चित्ती वाग्घोतेत्यृतुमुख ऋतुमुखे जुहोति।
ऋतूनेवास्मै कल्पयति।
कल्पन्तेऽस्मा ऋतवः॥ २॥

[[2-3-2-3]]

क्लृप्ता अस्मा ऋतव आयन्ति।
षड्ढोता वै भूत्वा प्रजापतिरिदꣳ सर्वमसृजत।
स मनोऽसृजत।
मनसोऽधि गायत्रीमसृजत।
तद्गायत्रीं यश आर्च्छत्।
तामाऽलभत।
गायत्रिया अधि छन्दाꣳस्यसृजत।
छन्दोभ्योऽधि साम।
तत्साम यश आर्च्छत्।
तदाऽलभत॥ ३॥

[[2-3-2-4]]

साम्नोऽधि यजूꣳष्यसृजत।
यजुर्भ्योऽधि विष्णुम्।
तद्विष्णुं यश आर्च्छत्।
तमाऽलभत।
विष्णोरध्योषधीरसृजत।
ओषधीभ्योऽधि सोमम्।
तत्सोमं यश आर्च्छत्।
तमाऽलभत।

सोमादधि पशूनसृजत।
पशुभ्योऽधीन्द्रम्॥ ४॥

[[2-3-2-5]]
तदिन्द्रं यश आर्च्छत्।
तदेनं नातिप्राच्यवत।
इन्द्र इव यशस्वी भवति।
य एवं वेद
नैनं यशोऽतिप्रच्यवते।
यद्वा इदं किंच।
तत्सर्वमुत्तान एवाङ्गीरसः प्रत्यगृह्णात्।
तदेनं प्रतिगृहीतं नाहिनत्।
यत्किंच प्रतिगृह्णीयात्।
तत्सर्वमुत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णात्वित्येव प्रतिगृह्णीयात्।
इयं वा उत्तान आङ्गीरसः।
अनयैवैनत्प्रतिगृह्णाति।
नैनꣳ हिनस्ति।
बर्हिषा प्रतीयाद्गां वाऽश्वं वा।
एतद्वै पशूनां प्रियं धाम।
प्रियेणैवैनं धाम्ना प्रत्येति॥ ५॥
विग्राहमृतवस्तदाऽलभतेन्द्रं गृह्णीयात्षट्च॥ २॥

[[2-3-3-1]]
यो वा अविद्वान्निवर्तयते।
विशीर्षा स पाप्माऽमुष्मिँल्लोके भवति।
अथ यो विद्वान्निवर्तयते।
सशीर्षा विपाप्माऽमुष्मिँल्लोके भवति।
देवता वै सप्त पुष्टिकामा न्यवर्तयन्त।
अग्निश्च पृथिवी च।
वायुश्चान्तरिक्षं च।
आदित्यश्च द्यौश्च चन्द्रमाः।

अ॒ग्निर्न्यव॑र्तयत।
स सा॑ह॒स्रम॑पुष्यत्॥ १॥

[[2-3-3-2]]
पृ॒थि॒वी न्य॑वर्तयत।
सौष॑धीभि॒र्व॒न॒स्पति॑भिरपुष्यत्।
वा॒युर्न्यव॑र्तयत।
स मरी॑चीभिरपुष्यत्।
अ॒न्तरि॑क्षं॒ न्य॑वरतयत।
तद्वयो॑भिरपुष्यत्।
आ॒दि॒त्यो न्य॑वर्तयत।
स र॒श्मिभि॑रपुष्यत्।
द्यौर्न्यव॑र्तयत।
सा नक्ष॑त्रैरपुष्यत्।
च॒न्द्रमा॒ न्य॑वर्तयत।
सो॑ऽहोरा॒त्रैर॑र्धमा॒सैर्मा॑सैर्ऋ॒तुभि॑ः संवत्स॒रेणा॑पुष्यत्।
तान्पोषा॒न्पुष्यति।
याꣳस्तेऽपु॑ष्यन्।
य ए॒वं वि॒द्वान्नि च॑ व॒र्तय॑ते॒ परि॑ च॥ २॥
अ॒पु॒ष्य॒न्नक्ष॑त्रैरपुष्य॒त्पञ्च॑ च॥ ३॥

[[2-3-4-1]]
तस्य॒ वा अ॒ग्नेर्हिर॑ण्यं प्रतिजग्र॒हुष॑ः।
अ॒र्धमि॑न्द्रियस्यापा॒क्रामत्।
तदे॒तेनै॒व प्रत्य॑गृह्णात्।
तेन॒ वै सो॒ऽर्धमि॑न्द्रियस्या॒त्मन्नुपाध॑त्त।
अ॒र्धमि॑न्द्रि॒यस्या॒त्मन्नुपाध॑त्ते।
य ए॒वं वि॒द्वान्हिर॑ण्यं प्रतिगृ॒ह्णाति॑।
अथ॒ योऽवि॑द्वान्प्रतिगृ॒ह्णाति॑।
अ॒र्धम॑स्येन्द्रि॒यस्याप॑क्रामति।
तस्य॒ वै सोम॑स्य॒ वास॑ः प्रतिजग्र॒हुष॑ः।

तृतीयमिन्द्रियस्यापाक्रामत्॥ १॥

[[2-3-4-2]]
तदेतेनैव प्रत्यगृह्णात्।
तेन वै स तृतीयमिन्द्रियस्यात्मन्नुपाधत्त।
तृतीयमिन्द्रियस्यात्मन्नुपाधत्ते।
य एवं विद्वान्वासः प्रतिगृह्णाति।
अथ योऽविद्वान्प्रतिगृह्णाति।
तृतीयमस्येन्द्रियस्यापक्रामति।
तस्य वै रुद्रस्य गां प्रतिजग्रहुषः।
चतुर्थमिन्द्रियस्यापाक्रामत्।
तामेतेनैव प्रत्यगृह्णात्।
तेन वै स चतुर्थमिन्द्रियस्यात्मन्नुपाधत्त॥ २॥

[[2-3-4-3]]
चतुर्थमिन्द्रियस्यात्मन्नुपाधत्ते।
य एवं विद्वान्गां प्रतिगृह्णाति।
अथ योऽविद्वान्प्रतिगृह्णाति।
चतुर्थमस्येन्द्रियस्यापक्रामति।
तस्य वै वरुणस्याश्वं प्रतिजग्रहुषः।
पञ्चममिन्द्रियस्यापाक्रामत्।
तमेतेनैव प्रत्यगृह्णात्।
तेन वै स पञ्चममिन्द्रियस्यात्मन्नुपाधत्त।
पञ्चममिन्द्रियस्यात्मन्नुपाधत्ते।
य एवं विद्वानश्वं प्रतिगृह्णाति॥ ३॥

[[2-3-4-4]]
अथ योऽविद्वान्प्रतिगृह्णाति।
पञ्चममस्येन्द्रियस्यापक्रामति।
तस्य वै प्रजापतेः पुरुषं प्रतिजग्रहुषः।
षष्ठमिन्द्रियस्यापाक्रामत्।
तमेतेनैव प्रत्यगृह्णात्।

तेन॒ वै स ष॒ष्ठमि॑न्द्रि॒यस्या॒त्मन्नु॒पाध॑त्त।
ष॒ष्ठमि॑न्द्रि॒यस्या॒त्मन्नु॒पाध॑त्ते।
य ए॒वं वि॒द्वान्पुरु॑षं प्रतिगृ॒ह्णाति॑।
अथ॒ योऽवि॑द्वान्प्रतिगृ॒ह्णाति॑।
ष॒ष्ठम॑स्येन्द्रि॒यस्याप॑क्रामति॥ ४॥

[[2-3-4-5]]
तस्य॒ वै मनो॒स्तल्पं॑ प्रतिजग्रहु॒षः॑।
स॒प्त॒ममि॑न्द्रि॒यस्यापा॒ऽक्रामत्।
तमे॒तेनै॒व प्रत्य॑गृह्णात्।
तेन॒ वै स स॑प्त॒ममि॑न्द्रि॒यस्या॒त्मन्नु॒पाध॑त्त।
स॒प्त॒ममि॑न्द्रि॒यस्या॒त्मन्नु॒पाध॑त्ते।
य ए॒वं वि॒द्वाꣳस्तल्पं॑ प्रतिगृ॒ह्णाति॑।
अथ॒ योऽवि॑द्वान्प्रतिगृ॒ह्णाति॑।
स॒प्त॒मम॑स्येन्द्रि॒यस्याप॑क्रामति।
तस्य॒ वा उ॑त्ता॒नस्या॑ङ्गीर॒सस्याप्रा॑णत्प्रतिजग्रहु॒षः॑।
अ॒ष्ट॒ममि॑न्द्रि॒यस्यापा॒ऽक्रामत्॥ ५॥

[[2-3-4-6]]
तदे॒तेनै॒व प्रत्य॑गृह्णात्।
तेन॒ वै सो॑ऽष्ट॒ममि॑न्द्रि॒यस्या॒त्मन्नु॒पाध॑त्त।
अ॒ष्ट॒ममि॑न्द्रि॒यस्या॒त्मन्नु॒पाध॑त्ते।
य ए॒वं वि॒द्वानप्रा॑णत्प्रतिगृ॒ह्णाति॑।
अथ॒ योऽवि॑द्वान्प्रतिगृ॒ह्णाति॑।
अ॒ष्ट॒मम॑स्येन्द्रि॒यस्याप॑क्रामति॥
यद्वा इ॒दं किंच॑।
तत्सर्व॑मुत्ता॒न ए॒वाङ्गी॑र॒सः प्रत्य॑गृह्णात्।
तदे॑नं प्रति॑गृहीत॒ं नाहि॑नत्।
यत्किंच॑ प्रतिगृ॒ह्णीयात्।
तत्सर्व॑मुत्ता॒नस्त्वा॑ऽऽङ्गीर॒सः प्रति॑गृह्णा॒त्वित्ये॒व प्रति॑गृह्णीयात्।
इ॒यं वा उ॑त्ता॒न आ॑ङ्गीर॒सः।

अ॒न॒यै॒वैन॒त्प्रति॑गृह्णाति।
नै॑नꣳ हिनस्ति॥ ६॥
तृ॒तीय॑मिन्द्रि॒यस्याप॑क्रामच्च॒तु॒र्थमि॑न्द्रि॒यस्या॒त्मन्नु॒पाध॒त्ताश्वं॑ प्रति॒गृह्णाति॑
ष॒ष्ठम॑स्येन्द्रि॒यस्याप॒᳚क्रामत्य॒ष्टम॒मि॑न्द्रि॒यस्याप॒᳚क्रामत्प्रतिगृ॒ह्णी॒याच्च॒त्वारि॑ च॥ ४॥
तस्य॒ वा अ॒ग्नेरहि॑रण्य॒ꣳ॒ सोम॑स्य॒ वास॒स्तदे॒ते॒न रु॒द्रस्य॒ गां ता॒मे॒ते॒न व॒रु॑ण॒स्याश्वं॑ प्र॒जाप॑ते॒ः पुरु॑षं
मनो॒स्तल्पं॑ तमे॒तेनौ᳚त्ता॒नस्य॒ तदे॒तेना॒प्रा॒ण॒द्यद्वै।
अ॒र्धं तृ॒तीय॑मष्ट॒मं तच्च॑तु॒र्थं तां प॑ञ्च॒मꣳ ष॒ष्ठꣳ स॑प्त॒मं तम्।
तदे॒ते॒न द्वे ता॒मे॒तेनैकं॒ तमे॒ते॒न त्रीणि॒ तदे॒तेनैक᳚म्॥

[[2-3-5-1]]
ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति।
यद्दश॑होतारः स॒त्रमास॑त।
केन॒ ते गृ॒हप॑तिनाऽऽर्ध्नुवन्।
केन॑ प्र॒जा अ॑सृज॒न्तेति॑।
प्र॒जाप॑तिना॒ वै ते गृ॒हप॑तिनाऽऽर्ध्नुवन्।
तेन॑ प्र॒जा अ॑सृजन्त।
यच्चतु॑र्हो॑तारः स॒त्रमास॑त।
केन॒ ते गृ॒हप॑तिनाऽऽर्ध्नुवन्।
केनौष॑धीरसृज॒न्तेति॑।
सोमे॑न॒ वै ते गृ॒हप॑तिनाऽऽर्ध्नुवन्॥ १॥

[[2-3-5-2]]
तेनौष॑धीरसृजन्त।
यत्पञ्च॑होतारः स॒त्रमास॑त।
केन॒ ते गृ॒हप॑तिनाऽऽर्ध्नुवन्।
केनै॒भ्यो लो॒केभ्योऽसु॑रा॒न्प्राणु॑दन्त।
केनै॑षां प॒शूनवृ॒ञ्जतेति॑।
अ॒ग्निना॒ वै ते गृ॒हप॑तिनाऽऽर्ध्नुवन्।
तेनै॒भ्यो लो॒केभ्योऽसु॑रा॒न्प्राणु॑दन्त।
तेनै॑षां प॒शूनवृञ्जत।
यत्षड्ढो॑तारः स॒त्रमास॑त।

केन ते गृहपतिनाऽऽर्ध्नुवन्॥ २॥

[[2-3-5-3]]
केनर्तूनकल्पयन्तेति।
धात्रा वै ते गृहपतिनाऽऽर्ध्नुवन्।
तेनर्तूनकल्पयन्त।
यत्सप्तहोतारः सत्रमासत।
केन ते गृहपतिनाऽऽर्ध्नुवन्।
केन सुवरायन्।
केनेमाँल्लोकान्त्समतन्वन्निति।
अर्यम्णा वै ते गृहपतिनाऽऽर्ध्नुवन्।
तेन सुवरायन्।
तेनेमाँल्लोकान्त्समतन्वन्निति॥ ३॥

[[2-3-5-4]]
एते वै देवा गृहपतयः।
तान्य एवं विद्वान्।
अप्यन्यस्य गार्हपते दीक्षते।
अवान्तरमेव सत्रिणामृध्नोति॥
यो वा अर्यमणं वेद।
दानकामा अस्मै प्रजा भवन्ति।
यज्ञो वा अर्यमा।
आर्यी वसतिरिति वै तमाहुर्य प्रशꣳसन्ति।
आर्यीवसतिर्भवति।
य एवं वेद॥

[[2-3-5-5]]
यद्वा इदं किंच।
तत्सर्वं चतुर्होतारः।
चतुर्होतृभ्योऽधि यज्ञो निर्मितः।
स य एवं विद्वान्विवदेत।
अहमेव भूयो वेद।

यश्चतु॑र्हो॑तृ॒न्वेदे॑ति।

स ह्ये॑व भूयो॒ वेद॑।

यश्चतु॑र्हो॑तृ॒न्वेद॑।

यो वै चतु॑र्हो॑तृणा॒ꣳ॒ होतृ॒न्वेद॑।

सर्वा॑सु प्र॒जास्वन्न॑मत्ति॥ ५॥

[[2-3-5-6]]

सर्वा॒ दिशो॒ऽभिज॑यति।

प्र॒जाप॑ति॒र्वै दश॑होतृणा॒ꣳ॒ होता॑।

सोम॒श्चतु॑र्हो॑तृणा॒ꣳ॒ होता॑।

अ॒ग्निः पञ्च॑होतृणा॒ꣳ॒ होता॑।

धा॒ता षड्ढो॑तृणा॒ꣳ॒ होता॑।

अ॒र्य॒मा स॒प्तहो॑तृणा॒ꣳ॒ होता॑।

ए॒ते वै चतु॑र्हो॑तृणा॒ꣳ॒ होता॑रः।

तान्य ए॒वं वेद॑।

सर्वा॑सु प्र॒जास्वन्न॑मत्ति।

सर्वा॒ दिशो॒ऽभिज॑यति॥ ६॥

आ॒र्ध्नु॒वन्ना॒र्ध्नु॒वन्नित्ये॒वं वेदा॑त्ति सर्वा॒ दिशो॒भि ज॑यति॥ ५॥

वै तेन॑ स॒त्रं केन॑॥

[[2-3-6-1]]

प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाः सृ॒ष्ट्वा व्य॑स्र॒ꣳ॒सत।

स हृ॑दयं भू॒तो॑ऽशयत्।

आत्म॒न्हा३ इत्यह्व॑यत्।

आप॒ः प्रत्य॑शृण्वन्।

ता अ॑ग्निहो॒त्रेणै॒व य॑ज्ञक्र॒तुनोप॑प॒र्याव॑र्तन्त।

ताः कुसि॑न्ध॒मुपौ॑हन्।

तस्मा॑दग्निहो॒त्रस्य॑ यज्ञक्र॒तोः।

एक॑ ऋ॒त्विक्।

च॒तुष्कृत्वो॑ऽह्वयत्।

अ॒ग्निर्वा॒युरा॑दि॒त्यश्च॒न्द्रमाः॑॥ १॥

[[2-3-6-2]]

ते प्रत्य॑शृण्वन्।

ते द॑र्शपूर्ण॑मा॒साभ्या॑मे॒व य॑ज्ञक्र॒तुनोप॑प॒र्याव॑र्तन्त।

त उपौ॑हꣳ॒श्चत्वार्य॑ङ्गा॑नि।

तस्मा᳚द्दर्शपूर्ण॑मा॒सयो᳚र्यज्ञक्र॒तोः।

च॒त्वार॑ ऋ॒त्विजः॑।

प॒ञ्च॒कृत्वोऽह्व॑यत्।

प॒श॒वः प्रत्य॑शृण्वन्।

ते चा॑तु॒र्मा॒स्यैरे॒व य॑ज्ञक्र॒तुनोप॑प॒र्याव॑र्तन्त।

त उपौ॑ह॒ꣳल्लोम॑ छ॒वीं मा॒ꣳ॒समस्थि॑ म॒ज्जान᳚म्।

तस्मा᳚च्चातु॒र्मा॒स्याना᳚ं यज्ञक्र॒तोः॥ २॥

[[2-3-6-3]]

प॒ञ्चर्त्विजः॑।

ष॒ट्कृत्वोऽह्व॑यत्।

ऋ॒त॒वः प्रत्य॑शृण्वन्।

ते प॑शुब॒न्धेनै॒व य॑ज्ञक्र॒तुनोप॑प॒र्याव॑र्तन्त।

त उपौ॑ह॒ꣳस्तना॑वा॒ण्डौ शि॒श्नमवा᳚ञ्चं प्रा॒णम्।

तस्मा᳚त्पशुब॒न्धस्य॑ यज्ञक्र॒तोः।

षड्ऋ॒त्विजः॑।

स॒प्त॒कृत्वोऽह्व॑यत्।

होत्रा॒ः प्रत्य॑शृण्वन्।

ताः सौ॒म्येनै॒वाध्व॒रेण॑ यज्ञक्र॒तुनोप॑प॒र्याव॑र्तन्त॥ ३॥

[[2-3-6-4]]

ता उपौ॑हन्त्सप्तशी॒र्ष॒ण्या᳚न्प्रा॒णान्।

तस्मा᳚त्सौ॒म्यस्या᳚ध्व॒रस्य॑ यज्ञक्र॒तोः।

स॒प्त होत्रा॒ः प्राची॒र्वष॑ट्कुर्वन्ति।

द॒श॒कृत्वोऽह्व॑यत्।

त॒पः प्रत्य॑शृणोत्।

तत्कर्म॑णै॒व सं॑वत्स॒रेण॒ सर्वै᳚र्यज्ञक्रतु॒भिरुप॑प॒र्याव॑र्तत।

तत्सर्वमात्मानमपरिवर्गमुपौहत्।
तस्मात्संवत्सरे सर्वे यज्ञक्रतवोऽवरुध्यन्ते।
तस्माद्दशहोता चतुर्होता।
पञ्चहोता षड्ढोता सप्तहोता।
एकहोत्रे बलिꣳ हरन्ति।
हरन्त्यस्मै प्रजा बलिम्।
ऐनमप्रतिख्यातं गच्छति।
य एवं वेद॥ ४॥
चन्द्रमाश्चातुर्मास्यानां यज्ञक्रतोरध्वरेण यज्ञक्रतुनोप पर्यावर्तन्त सप्तहोता चत्वारि च॥ ६॥

[[2-3-7-1]]
प्रजापतिः पुरुषमसृजत।
सोऽग्निरब्रवीत्।
ममायमन्नमस्त्विति।
सोऽबिभेत्।
सर्वं वै माऽयं प्रधक्ष्यतीति।
स एताꣳश्चतुर्होतृनात्मस्परणानपश्यत्।
तानजुहोत्।
तैर्वै स आत्मानमस्पृणोत्।
यदग्निहोत्रं जुहोति।
एकहोतारमेव तद्यज्ञक्रतुमाप्नोत्यग्निहोत्रम्॥ १॥

[[2-3-7-2]]
कुसिन्धं चाऽऽत्मनः स्पृणोति।
आदित्यस्य च सायुज्यं गच्छति।
चतुरुन्नयति।
चतुर्होतारमेव तद्यज्ञक्रतुमाप्नोति दर्शपूर्णमासौ।
चत्वारि चात्मनोऽङ्गानि स्पृणोति।
आदित्यस्य च सायुज्यं गच्छति॥
चतुरुन्नयति।
समित्पञ्चमी।

पञ्चहोतारमेव तद्यज्ञक्रतुमाप्नोति चातुर्मास्यानि।
लोम छवीं माꣳसमस्थि मज्जानम्॥ २॥

[[2-3-7-3]]
तानि चात्मनः स्पृणोति।
आदित्यस्य च सायुज्यं गच्छति।
चतुरुन्नयति।
द्विर्जुहोति।
षड्ढोतारमेव तद्यज्ञक्रतुमाप्नोति पशुबन्धम्।
स्तनावाण्डौ शिश्नमवाञ्चं प्राणम्।
तानि चात्मनः स्पृणोति।
आदित्यस्य च सायुज्यं गच्छति।
चतुरुन्नयति।
द्विर्जुहोति॥ ३॥

[[2-3-7-4]]
समित्सप्तमी।
सप्तहोतारमेव तद्यज्ञक्रतुमाप्नोति सौम्यमध्वरम्।
सप्त चात्मनः शीर्षण्यान्प्राणान्स्पृणोति।
आदित्यस्य च सायुज्यं गच्छति।
चतुरुन्नयति।
द्विर्जुहोति।
द्विर्निमार्ष्टि।
द्विः प्राश्नाति।
दशहोतारमेव तद्यज्ञक्रतुमाप्नोति संवत्सरम्।
सर्वं चात्मानमपरिवर्गꣳ स्पृणोति।
आदित्यस्य च सायुज्यं गच्छति॥ ४॥
अग्निहोत्रं मज्जानं द्विर्जुहोत्यपरिवर्गꣳ स्पृणोत्येकं च॥ ७॥

[[2-3-8-1]]
प्रजापतिरकामयत प्रजायेयेति।
स तपोऽतप्यत।

सोऽन्तर्वानभवत्।
स हरितः श्यावोऽभवत्।
तस्मात्स्त्र्यन्तर्वत्नी।
हरिणी सती श्यावा भवति।
स विजायमानो गर्भेणाताम्यत्।
स तान्तः कृष्णः श्यावोऽभवत्।
तस्मात्तान्तः कृष्णः श्यावो भवति।
तस्यासुरेवाजीवत्॥ १॥

[[2-3-8-2]]
तेनासुनाऽसुरानसृजत।
तदसुराणामसुरत्वम्।
य एवमसुराणामसुरत्वं वेद।
असुमानेव भवति।
नैनमसुर्जहाति।
सोऽसुरान्सृष्ट्वा पितेवामन्यत।
तदनु पितॄनसृजत।
तत्पितॄणां पितृत्वम्।
य एवं पितॄणां पितृत्वं वेद।
पितेवैव स्वानां भवति॥ २॥

[[2-3-8-3]]
यन्त्यस्य पितरो हवम्।
स पितॄन्त्सृष्ट्वाऽमनस्यत्।
तदनु मनुष्यानसृजत।
तन्मनुष्याणां मनुष्यत्वम्।
य एवं मनुष्याणां मनुष्यत्वं वेद।
मनस्व्येव भवति।
नैनं मनुर्जहाति।
तस्मै मनुष्यान्त्ससृजानाय।
दिवा देवत्राऽभवत्।

तदनु देवानसृजत।
तद्देवानां देवत्वम्।
य एवं देवानां देवत्वं वेद।
दिवा हैवास्य देवत्रा भवति।
तानि वा एतानि चत्वार्यम्भांसि।
देवा मनुष्याः पितरोऽसुराः।
तेषु सर्वेष्वम्भो नभ इव भवति।
य एवं वेद॥ ३॥
अजीवत्स्वानां भवति देवानसृजत सप्त च॥ ८॥

[[2-3-9-1]]

ब्रह्मवादिनो वदन्ति।
यो वा इमं विद्यात्।
यतोऽयं पवते।
यदभिपवते।
यदभिसंपवते।
सर्वमायुरियात्।
न पुराऽऽयुषः प्रमीयेत।
पशुमान्त्स्यात्।
विन्देत प्रजाम्।
यो वा इमं वेद॥ १॥

[[2-3-9-2]]

यतोऽयं पवते।
यदभिपवते।
यदभिसंपवते।
सर्वमायुरेति।
न पुराऽऽयुषः प्रमीयते।
पशुमान्भवति।
विन्दते प्रजाम्।
अद्भ्यः पवते।

अपोऽभिपवते।
अपोऽभिसंपवते॥ २॥

[[2-3-9-3]]
अस्याः पवते।
इमामभिपवते।
इमामभिसंपवते।
अग्नेः पवते।
अग्निमभिपवते।
अग्निमभिसंपवते।
अन्तरिक्षात्पवते।
अन्तरिक्षमभिपवते।
अन्तरिक्षमभिसंपवते।
आदित्यात्पवते॥ ३॥

[[2-3-9-4]]
आदित्यमभिपवते।
आदित्यमभिसंपवते।
द्योः पवते।
दिवमभिपवते।
दिवमभिसंपवते।
दिग्भ्यः पवते।
दिशोऽभिपवते।
दिशोऽभिसंपवते।
स यत्पुरस्ताद्वाति।
प्राण एव भूत्वा पुरस्ताँद्वाति॥ ४॥

[[2-3-9-5]]
तस्माँत्पुरस्ताद्वान्तँम्।
सर्वाँः प्रजाः प्रतिनन्दन्ति।
प्राणो हि प्रियः प्रजानाँम्।
प्राण इव प्रियः प्रजानाँ भवति।

य ए॒वं वेद॑।

स वा ए॒ष प्रा॒ण ए॒व।

अथ॒ यद्द॑क्षिण॒तो वाति॑।

मा॒त॒रिश्वै॒व भू॒त्वा द॑क्षिण॒तो वा॑ति।

तस्मा᳚द्दक्षिण॒तो वान्तं॑ वि॒द्यात्।

सर्वा॒ दिश॒ आवा॑ति॥ ५॥

[[2-3-9-6]]

सर्वा॒ दिशो॑ऽनु॒विवा॑ति।

सर्वा॒ दिशो॑ऽनु॒संवा॒तीति॑।

स वा ए॒ष मा॑त॒रिश्वै॒व।

अथ॒ यत्प॒श्चाद्वाति॑।

पव॑मान ए॒व भू॒त्वा प॒श्चाद्वा॑ति।

पू॒तम॑स्मा॒ आह॑रन्ति।

पू॒तमुप॑हरन्ति।

पू॒तम॑श्नाति।

य ए॒वं वेद॑।

स वा ए॒ष पव॑मान ए॒व॥ ६॥

[[2-3-9-7]]

अथ॒ यदु॑त्तर॒तो वाति॑।

स॒वि॒तैव भू॒त्वोत्त॑र॒तो वा॑ति।

स॒वि॒तेव॒ स्वाना᳚ं भवति।

य ए॒वं वेद॑।

स वा ए॒ष स॑वि॒तैव।

ते य ए॒नं पु॒रस्ता॑दा॒यन्त॑मुप॒वद॑न्ति।

य ए॒वास्य॑ पु॒रस्ता᳚त्पा॒प्मान॑ः।

ताꣳस्तेऽप॑घ्नन्ति।

पु॒रस्ता॒दित॑रान्पा॒प्मन॑ः सचन्ते।

अथ॒ य ए॑नं दक्षिण॒त आ॒यन्त॑मुप॒वद॑न्ति॥ ७॥

[[2-3-9-8]]

य ए॒वास्य॑ दक्षिण॒तः पा॒प्मानः॑।
ताꣳस्तेऽप॑घ्नन्ति।
द॒क्षि॒ण॒त इत॑रान्पा॒प्मनः॑ सचन्ते।
अथ॒ य ए॑नं प॒श्चादा॒यन्त॑मुप॒वद॑न्ति।
य ए॒वास्य॑ प॒श्चात्पा॒प्मानः॑।
ताꣳस्तेऽप॑घ्नन्ति।
प॒श्चादित॑रान्पा॒प्मनः॑ सचन्ते।
अथ॒ य ए॑नमुत्तर॒त आ॒यन्त॑मुप॒वद॑न्ति।
य ए॒वास्यौ॑त्तर॒तः पा॒प्मानः॑।
ताꣳस्तेऽप॑घ्नन्ति॥ ८॥

[[2-3-9-9]]
उ॒त्त॒र॒त इत॑रान्पा॒प्मनः॑ सचन्ते।
तस्मा॑दे॒वं वि॒द्वान्।
वीव॑ नृत्येत्।
प्रेव॑ चलेत्।
व्यस्यै॑वा॒क्ष्यौ भा॑षेत।
म॒ण्टये॑दिव।
क्रा॒थये॑दिव।
शृ॒ङ्गाये॑तेव।
उ॒त मोप॑वदेयुः।
उ॒त मे॑ पा॒प्मान॒मप॑हन्यु॒रिति॑।
स यां दिश॑ꣳ स॒निमे॒ष्यन्त्स्यात्।
य॒दा तां दि॒शं वातो॑ वा॒यात्।
अथ॒ प्रवे॒यात्।
प्र वा॑ धावयेत्।
सा॒तमे॒व र॑दि॒तं व्यूढं ग॒न्धम॒भि प्रच्य॑वते।
आऽस्य॒ तं ज॑नप॒दं पूर्वा॑ की॒र्तिर्ग॑च्छति।
दान॑कामा अस्मै प्र॒जा भ॑वन्ति।
य ए॒वं वेद॑॥ ९॥

वेद॒ संप॑वत आदि॒त्यात्प॑वते वा॒त्या वाँ॑त्येष पव॑मान ए॒व द॑क्षिण॒त आ॒यन्त॑मुप॒ वद॑न्त्युत्तर॒तः
पा॒प्मा॒न॒स्ताꣳ॑स्तेऽप॑घ्न॒न्तीत्य॒ष्टौ च॑॥ ९॥

[[2-3-10-1]]

प्र॒जाप॑ति॒ः सोम॒ꣳ॒ राजा॑नमसृजत।
तं त्रयो॒ वेदा॒ अन्व॑सृज्यन्त।
तान्हस्ते॑ऽकुरुत।
अथ॒ ह सीता॑ सावि॒त्री।
सोम॒ꣳ॒ राजा॑नं चकमे।
श्र॒द्धामु॒ स च॑कमे।
सा ह॑ पि॒तरं॑ प्र॒जाप॑ति॒मुप॑ससार।
तꣳ॑ होवा॑च।
नम॑स्ते अस्तु भगवः।
उप॑ त्वाऽयानि॥ १॥

[[2-3-10-2]]

प्र त्वा॑ पद्ये।
सोमं॒ वै राजा॑नं कामये।
श्र॒द्धामु॒ स का॑मयत॒ इति॑।
तस्या॑ उ॒ ह स्था॑ग॒रम॑लङ्का॒रं क॑ल्पयि॒त्वा।
दश॑होतारं पु॒रस्ता॑द्व्या॒ख्याय॑।
च॒तुर्हो॑तारं द॒क्षि॒ण॒तः।
पञ्च॑होतारं प॒श्चात्।
षड्ढो॑तारमुत्तर॒तः।
स॒प्तहो॑तारमु॒परि॑ष्टात्।
सं॒भा॒रैश्च॒ पत्नि॑भिश्च॒ मुखे॑ऽलं॒कृत्य॑॥ २॥

[[2-3-10-3]]

आऽस्या॒र्धं व॑व्राज।
ताꣳ॑ हो॒दीक्ष्यो॑वाच।
उप॒ माऽऽव॑र्त॒स्वेति॑।
तꣳ॑ होवा॑च।

भोग॒ं तु म॒ आच॑क्ष्व।

ए॒तन्म॒ आच॑क्ष्व।

यत्ते॑ प॒णावि॑ति॑।

तस्या॑ उ॒ ह त्रीन्वेदा॒न्प्रद॑दौ॑।

तस्मा॒दु ह॒ स्त्रियो॒ भोग॒मैव हा॑रयन्ते।

स यः का॒मये॑त प्रि॒यः स्या॒मिति॑॥ ३॥

[[2-3-10-4]]

यं वा॑ का॒मये॑त प्रि॒यः स्या॒दिति॑।

तस्मा॑ ए॒तꣳ स्था॑ग॒रम॑लंका॒रं क॑ल्पयि॒त्वा।

दश॑होतारं पु॒रस्ता᳚द्व्या॒ख्याय॑।

चतु॒र्हो॑तारं दक्षिण॒तः।

पञ्च॑होतारं प॒श्चात्।

षड्ढो॑तारमुत्तर॒तः।

स॒प्तहो॑तारमु॒परि॑ष्टात्।

सं॒भा॒रैश्च॒ पत्नि॑भिश्च मुखे॑ऽल॒ंकृत्य॑।

आऽस्यार्धं॑ व्रजेत्।

प्रि॒यो है॒व भ॑वति॥ ४॥

अ॒या॒न्य॒ल॒ंकृत्य॑ स्या॒मिति॑ भवति॥ १०॥

[[2-3-11-1]]

ब्रह्मा᳚त्म॒न्वद॑सृजत।

तद॑कामयत।

समा॒त्मना॑ पद्ये॒येति॑।

आत्म॒न्नात्म॒न्नित्याम॑न्त्रयत।

तस्मै॑ द॒शमꣳ॑ हू॒तः प्रत्य॑शृणोत्।

स द॒श॑हूतोऽभवत्।

दश॑हूतो ह॒ वै नाम॒ैषः।

तं वा ए॒तं दश॑हूत॒ꣳ सन्त᳚म्।

दश॑हो॒तेत्याच॑क्षते प॒रोक्षे॑ण।

प॒रोक्ष॑प्रिया इ॒व हि दे॒वाः॥ १॥

[[2-3-11-2]]

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत।

तस्मै सप्तमꣳ हूतः प्रत्यशृणोत्।

स सप्तहूतोऽभवत्।

सप्तहूतो ह वै नामैषः।

तं वा एतꣳ सप्तहूतꣳ सन्तम्।

सप्तहोतेत्याचक्षते परोक्षेण।

परोक्षप्रिया इव हि देवाः।

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत।

तस्मै षष्ठꣳ हूतः प्रत्यशृणोत्।

स षड्ढूतोऽभवत्।

[[2-3-11-3]]

षड्ढूतो ह वै नामैषः।

तं वा एतꣳ षड्ढूतꣳ सन्तम्।

षड्ढोतेत्याचक्षते परोक्षेण।

परोक्षप्रिया इव हि देवाः।

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत।

तस्मै पञ्चमꣳ हूतः प्रत्यशृणोत्।

स पञ्चहूतोऽभवत्।

पञ्चहूतो ह वै नामैषः।

तं वा एतं पञ्चहूतꣳ सन्तम्।

पञ्चहोतेत्याचक्षते परोक्षेण॥ ३॥

[[2-3-11-4]]

परोक्षप्रिया इव हि देवाः।

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत।

तस्मै चतुर्थꣳ हूतः प्रत्यशृणोत्।

स चतुर्हूतोऽभवत्।

चतुर्हूतो ह वै नामैषः।

तं वा एतं चतुर्हूतꣳ सन्तम्।

च॒तु॑र्हो॒तेत्याच॑क्षते प॒रोक्षे॑ण।
प॒रोक्ष॑प्रिया इव॒ हि दे॒वाः।
तम॑ब्रवीत्।
त्वं वै मे॒ नेदि॑ष्ठꣳ हू॒तः प्रत्य॑श्रौषीः।
त्वयै॑नानाख्या॒तार॒ इति॑।
तस्मा॒न्नु है॑ना॒ꣳ॒श्चतु॑र्हो॒तार॒ इत्याच॑क्षते।
तस्मा॑च्छुश्रू॒षुः पु॒त्राणा॒ꣳ॒ हृद्य॑तमः।
नेदि॑ष्ठो॒ हृद्य॑तमः।
नेदि॑ष्ठो॒ ब्रह्म॑णो भवति।
य ए॒वं वेद॑॥ ४॥
दे॒वाः षड्ढू॒तोऽभव॒त्पञ्च॑हो॒तेत्याच॑क्षते प॒रोक्षे॑णाश्रौषी॒ः षड्॑॥ ११॥
ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नः किं द॒क्षि॑णा॒ं यो वा अवि॑द्वा॒न्तस्य॒ वै ब्र॑ह्मवा॒दि॒नो॒ यद्द॑श॒होतारः प्र॒जाप॑ति॒र्व्यै॑स्त्रं प्र॒जाप॑ति॒ः पुरु॑षं
प्र॒जाप॑तिरकामयत॒ स तप॒ः सो॑ऽन्तर्वा॑न्ब्रह्मवा॒दि॒नो॒ यो वा इ॒मं वि॒द्यात्प्र॒जाप॑ति॒ः सोम॒ꣳ॒ राजा॑नं॒
ब्रह्मा॑त्म॒न्वदेका॑दश॥ ११॥
ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नस्तस्य॒ वा अ॒ग्नेर्यद्वा इ॒दं किं च॑ प्र॒जाप॑तिरकामयत॒ सो॑ऽन्तर्वा॒न्य ए॒वास्य॑ दक्षि॒णतः प॑ञ्चा॒शत्॥
५०॥